

(गतांकथी ચાલુ...)

નિયમની માળા કરવી, નિયમની ધૂન કરવી, નિયમનું મંત્ર-લેખન કરવું; એ બધી પણ સેવા જ છે. સેવવાનું છે, રાત-દિવસ રટણ કરવાનું છે. અને શ્રેષ્ઠ સેવા એ આ જ સેવા છે. આપણે સેવા સ્વરૂપે જે આપીએ છીએ, ચીજ-વસ્તુ-પદાર્થ અર્પણ કરીએ છીએ એને આપણે 'સેવા નોંધાવી', 'સેવા આપી' એમ કહીએ છીએ. એ તો આપવાની જ છે, અને એ આપીશું ત્યારે તો સંસ્કાર પડશે, ત્યારે આ વાત પણ સમજાશે અને ત્યારે એમની સાથે જોડાવાશે. પોતાનામાંથી થોડોક ભાગ ભગવાનને માટે કાઢ્યો, ભક્તોને માટે કાઢ્યો એ સેવા છે. અને સેવાથી તો લગાવ થાય છે. એમની સાથે જોડાવાનું, એમની આજ્ઞા-વચન પાળવાનું નિમિત્ત મળે છે. એ સેવાથી આપણા સંસ્કાર બંધાય છે અને આ માર્ગે ચાલવાનું આપણને ક્યુઅલ એટલે કે બળ મળે છે. પણ યોગીબાપાને જે સેવા જોઈએ છે, એ સેવા છે - 'મારા ભક્તોને દોષરહિત માનો.'

કોઈને કંઈ કહેવું પડે, કથવું પડે, ટોકવું પડે કે કશું સૂચન કરવું પડે અને એવું કરીએ, પણ એમણે કહ્યું કે, 'ભગવાનના ભક્તથી મન નોખું ના પડી જાય.' ફરજના ભાગરૂપે કહેવું પડે એટલે કહ્યું. મંદિરના કોઠારી હોય એટલે મંદિરની ચીજ-વસ્તુ-પદાર્થ, મંદિરની આજુબાજુની બધી સ્વચ્છતા, બધી જ બાબતોની તેઓ ધ્યાન ને કાળજી રાખતા હોય એટલે કોઈને કંઈ કહેવું પડે, કથવું પડે એટલે એને નિર્દોષ ના માન્યો એવું એનું અર્થઘટન થતું નથી. પણ મારે દોષરહિત થવું છે, એના માટેની આ પાયાની શરત છે.

એક વિડિયો ક્લિપની વાત કરું. એક આશ્રમમાં એક ગુરુજીને એક નવો આવેલો સેવક મળે છે. ગુરુજી પણ એના પ્રત્યે બહુ જ ભાવ બતાવે છે. એટલે જૂના શિષ્યો અંદરોઅંદર વાત કરે છે. જુઓ, આવું આપણને બધાને થતું હોય છે. આ પ્રસંગને આપણે આપણી પોતાની ઉપર લાગુ પાડીશું અને સાહેબદાદા સાથેનું આપણું જે વર્તન છે, આપણી જે અપેક્ષાઓ છે અને આપણે જે રીતે મનુષ્યભાવ લાવીએ છીએ, તે માટે બહુ સુંદર રીતે એક નાટકના સ્વરૂપમાં આ સુંદર ક્લિપ આવેલી છે.

અનુપમની હે અમૃતધાર...!

~ સદ્ગુરુ સંત પરમ પૂજ્ય અધિનદાદા

શ્રી 'યોગીગીતા' પારાયણ,
૨૯ એપ્રિલ ૨૦૧૮, ખારઘર, નવી મુંબઈ

એ જૂના શિષ્યો અંદરોઅંદર વાત કરે છે કે, 'આ પેલો નવો આવ્યો છે, એને ગુરુજી પક્ષપાત કરી એટલો બધો પ્રેમ આપે છે, માન આપે છે, આદર આપે છે. અને આપણે જૂના માણસો છીએ, આપણા લીધે તો સંસ્થા ઊભી થઈ.' 'આપણે પાયાના માણસો, ખપી ગયા.' આવા ઘણા બધા ભાષાપ્રયોગ આપણે પણ સાંભળ્યા છે. એક દિવસ હિંમત કરીને બંને જણા ગુરુજી પાસે પહોંચ્યા અને ફરિયાદ કરી કે, 'આજકાલ પેલો નવો આવ્યો છે એને તમે વધારે અગત્ય આપો છો. અને એને બ્રહ્મવિદ્યા પણ તમે ખાનગીમાં અમારા કરતાં વધારે શિખવાડી દેતા હોય એવું લાગે છે.' ગુરુજીએ વાત સાંભળી લીધી, પછી એમણે કહ્યું, 'તમને જે શિખવાડું છું, એ જ એને શીખવાડું છું, તમને જે રીતે આશ્રમમાં સુવિધાઓ મળે છે, એ રીતે એને પણ મળે છે.' ત્યારે આ શિષ્યો કહે, 'ના, અમે છેલ્લા ઘણા દિવસોથી જોઈએ છીએ કે, તમે એના તરફ વધારે ઢળી ગયા હોય એવું દેખાય છે.' ગુરુજી કહે, 'ચાલો, તમારી વાત માનીએ, પણ હું તમને એક કામ કહું, એ તમે કરશો?' તો કહે, 'હા.' ગુરુ કહે, 'એક કામ કરો, સામે નદી પાર પેલું ગામ છે જ્યાં આપણે અવારનવાર જઈએ છીએ, તે ગામમાં જાવ અને એ ગામમાંથી કોઈ એક નિષ્પાપી માણસને લઈ લાવો.' આધ્યાત્મિક રીતે ઉપયોગી અને આપણી જાતને પ્રશ્ન પૂછી શકાય એવી સુંદર આ વાત છે. ફરિયાદ કરનારા જે શિષ્યો હતા એમાંનો એક શિષ્ય નદી પાર જાય છે. ગામના લોકોને મળે છે અને બધાની ઊલટ તપાસ કરે છે. બધા લોકો પ્રામાણિકપણે પોતે પોતાના જીવનમાં કરેલું કંઈક ખોટું કામ, ભૂલ, એનો પશ્ચાત્તાપ; એ બધું જણાવીને કહે છે કે, 'ધર્મ-નીતિના માર્ગે ચાલવું બહુ અઘરું છે.' દરેકે પોતાની રીતે આવી કબૂલાત કરી એટલે સંપૂર્ણપણે નિષ્પાપી માણસ એમને કોઈ મળતો નથી. તે શિષ્ય પાછો આવે છે અને ગુરુજીને કહે છે કે, 'તમે માંચ્યો એવો માણસ સામા ગામમાં કોઈ વસતો નથી.' ગુરુ કહે, 'આટલી બધી વસ્તી છે ને કોઈ ના મળ્યું?' ત્યારે કહે, 'ના. કોઈ ના મળ્યું.' ગુરુ કહે, 'સારું, કાંઈ વાંધો નહીં.'

પછી ગુરુએ બીજો જે નવો આવેલો શિષ્ય હતો, એ શિષ્યને બોલાવ્યો, અને કહ્યું, 'એક કામ કરશો ?' શિષ્ય કહે, 'જી ગુરુદેવ !' ગુરુ કહે, 'નદીની સામે પારના ગામમાં જાવ અને કોઈ પાપી માણસને શોધી લાવો.' એટલે એ પણ ગયો. વ્યક્તિગત રીતે ગામના બધા લોકોને મળી દરેકને પૂછ્યું અને દરેકના જીવનનો ઇતિહાસ જાણવા-સમજવાનો પ્રયત્ન કર્યો. પછી ખાલી હાથે પાછો આવ્યો, કોઈને સાથે લઈને ના આવ્યો અને કહ્યું, 'ગુરુજી, ક્ષમા કરજો, આપે મને કામ સોંપ્યું, પણ એ કાર્ય પૂર્ણ કરવામાં હું સફળ થયો નથી. અને આપની જે મને આજ્ઞા હતી કે, કોઈક પાપીને શોધી લાવ, પણ હું કોઈને લઈ આવી શક્યો નથી.' ગુરુજી એને પૂછે છે કે, 'તને કોઈ પાપી માણસ મળ્યો નહીં ?' ત્યારે કહે, 'ના.' આગળ પેલા શિષ્યએ તો બધા પાપી છે એમ જ કહ્યું હતું, જ્યારે આ શિષ્ય કહે છે કે, 'દરેક માણસોએ એમના જીવનમાં કંઈક ને કંઈક તો શુભ અને મંગલ કર્યું છે, પુણ્ય ક્રમાંક છે એટલે આપે કહ્યું એ પ્રમાણે સંપૂર્ણ પાપી કોઈ વ્યક્તિ મને મળી નથી.' એટલે ગુરુજીએ પેલી ફરિયાદ કરતા લતા એ બે શિષ્યો તરફ ખાલી જોયું કે, 'જોયું ? તમને કોઈ સફળ નદેખાતો નથી અને આને કોઈદુર્જન નદેખાતો નથી.'

આ બહુ પાપાની વાત છે અને એટલે સૌથી પહેલામાં પહેલું લખ્યું કે, 'પોતાના દોષ ના ઓળખાય.' એ ભક્તિમાં સૌથી મોટામાં મોટું વિઘ્ન ! આપણે બીજાના દોષ ટાળવા, બીજાને સુધારી દેવા, બીજા સરખા ચાલે એ માટે જાણે કે ઈજારો લઈને ઉપરથી આવ્યા હોઈએ અને એ જ આપણું ધર્મકાર્ય હોય એવી રીતે આપણે આપણી ફરજ બજાવતા હોઈએ ; એમના માટે આ સૌથી પહેલી જાગ્રત બાબત છે. સંસાર છે, વ્યવહાર છે, એમાં દોષ, ત્રુટિ કે ખામી હોવી એ સ્વાભાવિક છે. પણ જેણે જેવા રંગનાં ચશ્માં પહેર્યાં હોય તેને તેવી દુનિયા દેખાય. એની ઉપર આપણે જો ઊંડું ચિંતન કરીએ તો આપણે ઊંડા ઊતરી જઈએ. બપોરે ભલે સારું જમ્યા હોઈએ પણ સાંજે જમવાની ઈચ્છા ના થાય કે સાલુ, આ બધો કચરો અહીંયાં જ ભરાયો છે ? અને જેને એમ થાય કે, આ બધો કચરો અહીંયાં મારામાં જ ભરાયો છે, તો એ પછી બીજાનો કચરો સાફ કરવાની ચિંતા કરશે નહીં. પહેલાં તે પોતાની જાતસફાઈ માટે સંકલ્પ કરી, તે અલ્ટિમેટ ભક્તિનું જે ખરેખર ફળ છે તેને પામવા માટે લાયક બનશે.

જ્યારે આપણે સમૂહમાં ભક્તિ કરતા હોઈએ ત્યારે આ બાબત બહુ આવશ્યક છે. એકલા ગુફામાં બેસીને વનમાં તપશ્ચર્યા કરતા હોઈએ, તો ત્યાં તો કોઈ છે જ નહીં, એટલે કોઈનું જોવાપણું છે જ નહીં. પણ આપણે તો સમૂહમાં ભક્તિ કરીએ છીએ, જીવંત પ્રવાહમાં રહીને ભક્તિ કરીએ છીએ, રોજિંદી ઘટનાઓ જીવતાં જીવતાં ભક્તિ કરીએ છીએ ; એટલે આમ જોવા જઈએ તો સંન્યાસ કરતાં આ વ્યવહારમાર્ગ ઘણો અઘરો છે. સંન્યાસીને તો લંગોટી ને તુંબડી ; એ બેની જ ચિંતા કરવાની રહી જ્યારે

સંસારીને તો બધી જ ચિંતા કરવાની અને એની સાથે સાથે પોતાની જાત તરફ અંતર્દષ્ટિ કરીને પાછા વળવાનું.

અંતર્દષ્ટિ કરવી એટલે પોતાના દોષોનું ચિંતન કરવું, એવો એનો અર્થ થતો નથી. કેટલાક સાધકો એ ખાડામાં પડે છે. જેમ મધ ચાખવા માટે માખી મધ પર બેસે પણ સૂંઢથી મધ લેતાં લેતાં તેની પાંખો મધ જોડે ચોંટી જાય પછી એમાંથી તે ઊડી શકે નહીં, ઊખડી શકે નહીં. એમ ઊંધું લઈને મંડેલા સાધકો જેનું ચિંતવન કરવાનું છે તેનું ચિંતવન કરવાને બદલે 'મારામાં આ દોષ છે ને મારામાં તે દોષ છે', 'મને આમ થઈ જાય છે ને મને તેમ થઈ જાય છે' એમ પોતાના દોષોનું ચિંતવન કરીને મધમાં બેઠેલી માખીની માફક મધમાંથી મીઠાશ ખેંચવાને બદલે એમાં આપઘાત કરે છે, સમજજો આ ! અને એને માટે અત્યારે બહુ સુધરેલો એક શબ્દ છે 'ડિપ્રેશન' અને એના માટેનો બીજો સારો શબ્દ છે 'આત્મગ્વાનિ'. પોતાની જાતને જ પીડે, પોતાની જાતને જ દોષ દે ; પણ એમ કરીને જે પાવરહાઉસ છે, જેમાંથી પાવર લેવાનો છે એનું ચિંતવન કરવાને બદલે પોતાનું ને પોતાનું જ તે ચિંતવન કરે છે. પહેલાં પારકી ચિંતા લઈને બેઠો હતો, હવે પોતાની ચિંતા લઈને બેઠો છે. ભલેને સાહેબદાદા અક્ષરમુક્ત, અક્ષરમુક્ત કહ્યા કરે, પણ તે ચિંતામુક્ત થઈ શકતો નથી. ચિંતા નહીં આપણે ચિંતવન કરવાનું છે. અને કોનું ચિંતવન કરવાનું છે ? તો જે ઊર્જાસ્રોત છે, જે શક્તિપીઠ છે, જે સંજીવની દેનારા છે એનું ચિંતવન કરવાનું છે.

'વાણી અમૃતથી ભરી મધુસમી, સંજીવની લોકમાં,

દષ્ટિમાં ભરી દિવ્યતા નીરખતા, સુદિવ્ય ભક્તો બધા...

દરેકમાં નિર્દોષબુદ્ધિરાખવી એની સાથે સાથે ભગવાનને સર્વ કર્તાહતા માનવા ને સ્વીકારવા એ શરત ઓટોમેટિક પાકી થાય છે. કેમ નિર્દોષબુદ્ધિ રાખવી ? તો કહે, સર્વ કર્તા તો મહારાજ છે, તો એણે કર્યું કે એનામાં રહીને મહારાજે કર્યું ? એને સુઝાડનાર, પ્રેરનાર, કહેનાર તો મહારાજ છે. યોગીબાપાને તો આ આખો સંસાર જ નિર્દોષ દેખાતો હતો. યોગીબાપાએ જેમને દર્શન કરાવ્યું, એ પોતે એવી સ્થિતિવાળા થઈ ગયા કે, જેમને 'નિર્દોષબુદ્ધિનારાજી' તરીકે આપણા ગુણાતીત સમાજમાં પદ આપ્યું.

દાદુકાકાના જીવનકાળના એવા અનેક પ્રસંગોના અમે સાક્ષી છીએ કે, જ્યાં એમણે કોઈનોય દોષ જોયો નથી, ત્રુટિ જોઈ નથી, ખામી જોઈ નથી. એમણે યોગીબાપાનો સંબંધ જ જોયો છે. 'મારા યોગીના છે !' એ સંબંધનો કેફ એમને પોતાને હતો. પોતે ગોપીભાવથી, ભક્તિભાવથી એમ બોલતા કે, 'મैं किसकी घरवाली हूं ?' 'કોનું ઘાયું થાય છે ?' એમની સત્તા, એમની સામર્થ્ય, એમનું ઐશ્વર્ય, એમનો પ્રતાપ કામ કરી રહ્યો છે. વ્યક્તિને જોવાની દષ્ટિ બદલાઈને શક્તિને જોવાની દષ્ટિ આવી, એ દાદુકાકાને સાક્ષાત્કાર થયો !

સાક્ષાત્કારને એવી રીતે વર્ણવી શકીએ કે, સાક્ષાત્ જે શક્તિ છે એ શક્તિ એના દ્વારા કામ કરી રહી છે એવું દાદુકાકા જોતા. અને એટલે તેઓ સંબંધને જોતા, કોઈના સ્વભાવ ને પ્રકૃતિને જોતા નહીં. સ્વભાવ ને પ્રકૃતિને જોઈએ તો એનો દોષ દેખાય. પણ દોષ ના જોવા માટે મનને વાળી લેવું હોય તો, એનો છેડો ક્યાં જોડાયેલો છે તે જુઓ.

હૈયે હેતભયુ' મીઠું જનનીશું... મા હંમેશાં પોતાનાં સંતાનોનું કલ્યાણ અને મંગલ જ ઈચ્છે, ભલું જ ઈચ્છે કે, ભગવાન તારું ભલું કરે !

ને હાસ્ય મુખે વચ્ચું... સદાય હસતું મુખડું. સહનશક્તિની પરાકાષ્ટા. એમને એમ હસી શકાતું નથી. આજે મેં ત્રણ મુખ્ય મુદ્દા કહ્યા છે, એક તો નિર્દોષબુદ્ધિ, બીજું સહનશક્તિ અને ત્રીજું સુહૃદભાવ. આ ત્રણ વાતો, એ આ સાત મુદ્દામાં પ્રધાન સૂર છે.

આપણો સંઘ છે. એમાંય અમારા સંતો છે એ પોતાનો વ્યક્તિગત પરિવાર મૂકીને એક સંગઠનના સભ્ય તરીકે જોડાઈ ગયા છે એટલે એમનું વ્યક્તિગત જીવન મટીને સામૂહિક જીવન બન્યું છે. એવી જ રીતે આપણે પરિવારના સભ્ય તરીકે પરિવાર સાથે જોડાયેલા છીએ. તમને સૌનેય ખબર છે કે, પરિવારમાં પ્રેમ, શાંતિ અને એકતા જાળવી રાખવા માટે તમારે વ્યક્તિગત રીતે તમારું પોતાનું કેટલું જતું કરવું પડે છે ? જેને યોગીબાપાએ સહનશક્તિનો ગુણ કીધો. પરિવારમાં દરેક વ્યક્તિને એવું લાગતું હશે કે, સૌથી વધારે તો મારે જ સહન કરવું પડે છે. સ્ત્રી હોય કે પુરુષ હોય, કમાતો હોય કે વડીલ-વૃદ્ધ નિવૃત્ત ઘરમાં બેઠો હોય, દરેક વ્યક્તિને એવું લાગે કે, મેં બહુ ભોગ આપ્યો, મેં બહુ સહન કર્યું અને મારા લીધે આ પરિવાર ટકી રહ્યો છે કે બે પાંદડે થયો છે. પહેલી બાબત તો પરિવાર ટકી રહેલો જોઈએ, અને તે ટકે તો બે પાંદડે થાય. આ આપણું જીવન છે !

અંદરોઅંદર સંપ ટકાવવા માટે બહુ જરૂરી બાબત છે કે, આપણા સાથીદારનો આપણે દોષ ના જોઈએ, એની ત્રુટિ કે ખામી ના જોઈએ. સાહેબદાદાએ આપણને બહુ સુંદર સૂત્ર આપ્યું કે, 'Think Positive'. ગુણ જુઓ અને મહિમા સમજો, અવગુણને પડ્યો રાખો. સુહૃદભાવની પણ સાહેબદાદાએ કેટલી ઊંચી વ્યાખ્યા કરીને આપણને શિખવાડી કે, '૯૯ અવગુણને પડ્યા મૂકીને એક ગુણને ગ્રહણ કરવો એનું નામ સુહૃદભાવ છે.'

'સંપ, સુહૃદભાવ ને એકતા' યોગીબાપાને આ ગમતું સૂત્ર, એમનું જીવનસૂત્ર ! સત્સંગ કરતાં કરતાં વ્યક્તિગત વિકાસની સાથે સાથે આપણા સૌનોય સામૂહિક આત્મિક વિકાસ કરવાના પ્રોસેસમાં આ બાબત બહુ અગત્યની છે. અને એટલે જ સાત મુદ્દામાં સૌથી પહેલો મુદ્દો યોગીબાપાએ 'નિર્દોષબુદ્ધિ'નો લીધો છે. તેઓ પોતે તો બધાને નિર્દોષ માનતા. ચંપલ ચોરનારને પણ તેઓ ચોર નહોતા કહેતા. સ્વયંસેવકો એમ કહે કે, 'બાપા અમે એને રંગે હાથ પકડ્યો છે અને એટલે પકડીને એને તમારી પાસે લઈ

આવ્યા છીએ.' એટલે યોગીબાપા શું કહે કે, 'ના, એ તો દર્શન કરવા આવ્યા હતા.' સ્વયંસેવક ચોકીપહેરો કરવાની એમની ફરજ બજાવે, પણ યોગીબાપાને કોઈનો દોષ નહોતો દેખાતો. અને યોગીબાપા પણ એવા યોગીબાપા હતા કે, પેલાની ચોરવૃત્તિનું પણ પરિવર્તન કરી નાખે.

દાદુકાકાને જે સાક્ષાત્કાર થયો એ નિર્દોષબુદ્ધિની નિપુણતાનો સાક્ષાત્કાર થયો. એક ભક્તને નિર્દોષ માન્યો, બીજા ભક્તને નિર્દોષ માન્યો, એક પ્રસંગે નિર્દોષ માન્યો, બીજા પ્રસંગે નિર્દોષ માન્યો; એમ કરતાં કરતાં આખા સમૂહને નિર્દોષ માનતા થઈ ગયા. એટલે તેઓ 'નિર્દોષબુદ્ધિના રાજા' બની ગયા, નિપુણતા પ્રાપ્ત થઈ ગઈ.

"નિર્દોષબુદ્ધિ દરેકમાં રાખવી. તે જ આપણી સેવા છે ગ. મ. ૨૮ના વચનામૃતમાં ભક્તના ભક્ત થાવું. ગ. પ્ર. ૫૮ પાકો હરિભક્ત કેને જાણવો. હરિભક્ત તેના દાસના દાસ થઈને રહેવું."

'દાસના દાસ' - યોગીબાપાએ એમના જીવનમાં આત્મસાત્ કર્યું હોય એવી રીતે એનું દર્શન કરાવ્યું છે. એમના ગુરુએ એમની જે કસણી લીધી અને એમના ભક્તોને વિશે પણ એમણે જે ભાવ રાખ્યો એવા યોગીબાપાના જીવનના અનેક પ્રસંગો સાહેબદાદાએ આપણને વર્ણવ્યા છે. નિર્દોષબુદ્ધિના મંત્રની સાથે સાથે કોનું ધાર્યું થાય છે ? એ ભગવાનનું કર્તાહર્તાપણું. અને તેઓ કેવા છે ? તો તેઓ મા જેવા હિતકારી છે. દરેક મા પોતાના સંતાનનું હિત ઈચ્છે, રૂડું ઈચ્છે, મંગલ ઈચ્છે. ભલેને બાળક ગમે તેવું હોય. અને બાળક જેટલું વધારે નબળું હોય એટલું માને એની ઉપર વધારે વહાલ હોય. મા હંમેશાં નાનાનો ને નબળાનો પક્ષ લે ને મોટાને ટપારે. મોટું સંતાન બધી રીતે સાચું હોય તો પણ મા તેનો પક્ષ લેતી નથી અને નાનાને રાજી રાખવા માટે, સાચવી લેવા માટે, નાનાને જીવનનો કોઈ પાઠ શિખવાડવા ને સમજાવવા માટે ત્યારે મા સાચા-ખોટાનો ત્યાગ કરવા માટે બેસતી નથી. તેના હૈયે તો પોતાનાં સંતાનોનું હિત વચ્ચું હોય છે.

યોગીબાપા મા જેવા સાધુ હતા, અને અમે તો અનુભવ્યા છે. અમારા સમયમાં યોગીબાપાના માહાત્મ્યની વાત કરવાની થાય ત્યારે વક્તાઓ એમ કહેતા, '૧૦૦ મા ભેગી થઈને એક સંતાનને જે પ્રેમ ના આપી શકે, એવો પ્રેમ યોગીબાપા એક સાથે ૧૦૦ સંતાનોને આપે એવી એ મા છે.' તેઓ પ્રેમનું નીતરતું સ્વરૂપ હતા. આપણે તેમને પ્રેમનું નીતરતું સ્વરૂપ કેમ કહીએ છીએ ? કારણ કે, તેઓ આપણું માત્ર હિત, મંગલ અને રૂડું જ ઈચ્છે છે. અને એટલે તેઓ આપણને બહુ વહાલા લાગે છે, બહુ ગમે છે.

નિર્દોષબુદ્ધિની જે વાત છે, તે આમ જોવા જઈએ તો બહુ અઘરી છે. પણ એ શરત જો પાકી થાય તો કર્તાહર્તાપણાનું પણ પાકું થઈ જાય છે. અને પહેલી શરત તો એ છે કે, આપણું જે ઉપાસ્ય સ્વરૂપ છે, જેને આપણે સેવી રહ્યા છીએ, તે કર્તા છે, હર્તા છે અને હિતકારી છે. આપણી

ઈચ્છા પ્રમાણે અને ત્યારે, એ કર્તા છે અને આપણું માંગેલું ના મળે ત્યારે એ હર્તા છે. હર્તા છે એટલે આપણી પાસેથી લઈ લેનારા, આપણી મનોકામના પૂર્ણ નહીં કરનારા; પણ એ આપણા હિતમાં છે.

આ વાત સમજાવતાં અનેક વખત દૃષ્ટાંત આપ્યું છે કે, બાળક ઘૂંટણિયે ચાલતાં શીખ્યું હોય અને ઘરમાં કંઈક ચળકતી વસ્તુ પડી હોય તો બાળક એના તરફ આકર્ષાય છે, એને પકડવાનો પ્રયત્ન કરે છે. ઠાકોરજી આગળ પ્રગટાવેલો દીવો હોય તો પણ બાળક એને ઝાલવાનો પ્રયત્ન કરે છે. જમીન પર ચપ્પું પડ્યું હોય તો એ ચપ્પું લેવાનો બાળક પ્રયત્ન કરે છે. કારણકે, એ બધું નવું નવું શીખી રહ્યું છે. જે જુએ છે એ મારું જ છે એમ કરીને એ લેવાનો ભાવ એને થાય છે. પછી ભલે એ ગરમ ગરમ ઠાકોરજીનો દીવો છે. ઠાકોરજીનો છે એટલે ઓછો કંઈ તે ઠંડો હોય ! દીવાનો સ્વભાવ છે એટલે એ ગરમ જ છે અને એ દઝાડવાનો જ છે. મા આ વાત સમજે છે એટલે બાળક ત્યાં સુધી પહોંચે તે પહેલાં તો એ બાળકને ઊંચકી લે છે. બાળકને એ વસ્તુ લેવી છે, પકડવી છે એટલે પછી એ રડવા માંડે છે, તોફાન કરવા માંડે છે. પણ મા બાળકનું હિત ઈચ્છે છે એટલે એ બાળકને ગરમ દીવો પકડવા દેતી નથી કે ખુદ્દા ચપ્પાથી એને રમવા દેતી નથી, ચપ્પું લેવા દેતી નથી. કારણકે, માતા બાળકની હિતકારી છે.

આવું આપણા જીવનમાં પણ ઘણું બધું બનતું હોય છે. આપણે જે ધાર્યું હોય, જે નિરધાર્યું હોય, આપણી જે ગણતરી હોય; અને એ મેળવીને જ જંપવું છે એવી આપણને ઉતાવળ હોય ત્યારે ભગવાન મુદત પાડે એટલે આપણી ધીરજ રહેતી નથી. ઝટ મળવું જોઈએ, કારણકે આ જમાનો પણ ઈન્સ્ટન્ટનો છે. એટલે આપણે કરેલી ભક્તિ, આપણે અર્પણ કરેલી સેવાનું પરિણામ પણ ઈન્સ્ટન્ટ મળવું જોઈએ. અને એ મળે છે. સ્વામિનારાયણ ભગવાને કહ્યું છે કે, તમારી સેવા રોકડી છે તો સામે કલ્યાણ પણ રોકડું છે. છતીદિલે અક્ષરધામનાં સુખ, શાંતિનો અનુભવ તમને થાય એ શક્ય છે, પણ એની શરતના ભાગરૂપે પહેલો પાઠ - દરેકમાં નિર્દોષબુદ્ધિ રાખો.

તમે જુઓ કે, તમે કોઈ પણ ઠેકાણે થઈ પાર્ટી બનીને, કોઈ નિસ્બત વગર ઊભા રહો. નિસ્બત તો છે, પણ આ પક્ષ કે પેલો પક્ષ; એ બેથી તમે નોખા પડી જાવ અને પછી થઈ પાર્ટી તરીકે જુઓ તો તેને તમે જુદી રીતે જોશો. પણ આ પક્ષ કે પેલા પક્ષે જે બેઠા હશે તે તેવી રીતે જ જોશે. માનો કે, મારે બોરીવલીથી ચર્ચગેટ જવું જ નથી. પણ હું બોરીવલીના રેલવે સ્ટેશન પર ઊભો રહું છું અને ચર્ચગેટ જનારાઓને જોઈ રહ્યો છું. એ લોકો ૯:૩૫ની ડબલ સ્પીડવાળી ટ્રેન પકડવા માટે જે રીતે ચડી રહ્યા છે અને ટ્રેન જે રીતે ઊપડી રહી છે, તે દૃશ્યને તમે કોઈ પણ પીડાના અનુભવ વગર જોઈ શકો છો. પણ એ જ ૯:૩૫ની ટ્રેન જો તમારે પકડવી હોય તો તમારે ગિરદીના ભાગરૂપ બનવું પડે, કેટલાય લોકોના ઠોંલા ખાવા પડે અને ટ્રેન ઊપડે તો છેલ્લે લટકતાં લટકતાં પણ જવું પડે છે. એવા પેસેન્જર પણ

જોયા છે કે, જેનો માત્ર એક જ પગ પાટિયા ઉપર હોય ને બાકી આખું શરીર લટકતું હોય, પણ એને એટલી ખુશી હોય કે, 'બંદાએ ૯:૩૫ પકડી.' આ તમારો રોજનો અનુભવ છે. ભીડ ઓછી થાય અને જગ્યા થાય તો ચઢું એવી રાહ જોઈને કોઈ બિચારો પ્લેટફોર્મ પર રહી ગયો હોય; આવાં બંને દૃશ્યો તમને જોવા મળશે. તમારે તો પ્લેટફોર્મ પર જ ઊભા રહેવાનું છે. કારણકે, તમારે ચર્ચગેટ જવાનું નથી. તમે તો જોવા આવ્યા છો કે, બધા લોકો કેવી મુસાફરી કરે છે. જેનો એક પગ પાટિયા ઉપર છે ને છેલ્લે લટકીને પણ પોતાની જગ્યા કરી છે અને બીજો એ મારામારીમાં પહોંચી વળ્યો નથી અને ટ્રેન ચૂકી ગયો છે; એને એમ થશે કે, પાછળ બીજી ટ્રેન આવે એની રાહ જોવાની? એની નિરાશા, એની ઝ્વાનિ અને પેલાને મળેલી સફળતા; એ બેયને તમે જુઓ છો. તમે તો દૃષ્ટા છો, ઊભા રહ્યા છો. કારણ કે, તમારે ચર્ચગેટ જોડે કાંઈ લેવાદેવા નથી અને ચર્ચગેટ જવા માટે બોરીવલીના પ્લેટફોર્મ પર તમે આવ્યા જ નથી. આવી રીતે જીવનને જોવાનું ભગવાન શ્રી કૃષ્ણે અર્જુનને બોધ્યું છે. અને એ જ વાતનો શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને 'વચનામૃત'માં પણ નિર્દેશ કર્યો છે.

આ નિર્દોષબુદ્ધિની સાથે બે વાત મુખ્ય આવી. એક, બાહ્યદૃષ્ટિ - બીજાના દોષ દેખાય અને બીજી, ખોટી સમજણાપૂર્વકની અંતર્દૃષ્ટિ - પોતાના જ દોષોનું ચિંતવન થાય. એના માટેનો સરળ ઉપાય - વ્યક્તિને નહીં જોતાં એની પાછળ રહેલી શક્તિને જોવા માટેની દૃષ્ટિ વિકસે તો આધ્યાત્મિક પ્રગતિ થાય. આપણા સત્સંગમાં કહેવાય છે કે, સ્વભાવ ના જુઓ, દોષ ના જુઓ, પણ એનો જેની સાથે સંબંધ થયેલો છે એ જુઓ. એટલે સીધું ભગવાનને કર્તા અને હર્તા માનો. અને આધ્યાત્મિક માર્ગના જે પથિક છે, પ્રવાસી છે એણે તો હંમેશાં આ બાબતની જાગૃતતા રાખવી પડે કે, આ સર્વોપરી, સર્વવ્યાપી, સર્વસત્તાધીશ, સૌની બુદ્ધિના પ્રેરક-પ્રવર્તક અને નિયંત્રતા તો મને મળ્યા એ પ્રત્યક્ષ પ્રભુ છે. આ 'વચનામૃત'ના શબ્દો છે.

આપણે ભગવાનની સત્તાનો જેટલો સ્વીકાર કરતા થઈએ ત્યારે આપણે એટલા સાચા શરણાગત થયા કહેવાઈએ. શરણું લેવું એ બહુ ઊંચી ભૂમિકા છે. અને શરણું લીધા પછી જ દાસપણું આવે છે. શરણું લીધું ના હોય તો દાસપણાની વાત જ આવતી નથી. તમે ક્યાં શરણું લીધું છે ? અને તમે કોના દાસ થાવ છો ? વ્યક્તિના, પરિસ્થિતિના, સંજોગોના આપણે સતત દાસ થતા આવ્યા જ છીએ અને એને જ આપણે જીવન માન્યું છે. શું કરીએ ? ઘરથી માંડીને કોર્પોરેટ ઓફિસ સુધી અને ઘરેથી ઓફિસ સુધી પહોંચવામાં રસ્તામાં તમે જુઓ તો આપણે ક્યાંક ને ક્યાંક પરાણે પણ દાસ થવું પડે છે. જ્યારે આપણે અહીંયાં તો જે દાસ થવાની વાત શિખવાડે છે, એ તો ભગવાનના સુખે સુખિયા થવાની, દાસ થવાની વાત શિખવાડે છે. એના માટે પણ એક 'વચનામૃત'માં મહારાજે કહ્યું છે કે, હરિભક્તના પણ દાસના દાસ થઈને રહેવું.

(ક્રમશઃ) ◆